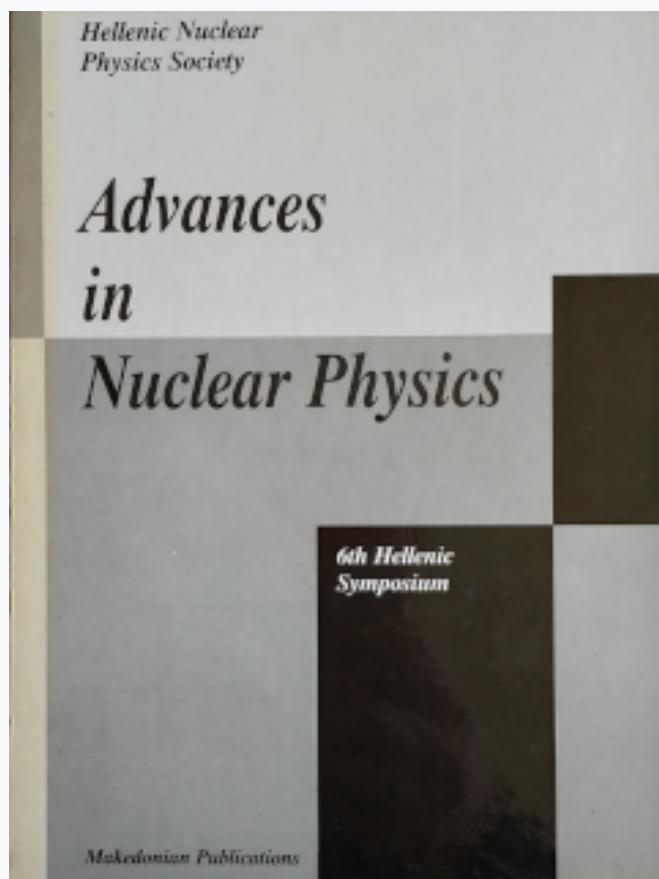

HNPS Advances in Nuclear Physics

Vol 6 (1995)

HNPS1995

Ενισχυτής ενέργειας, μια πιο πράσινη πηγή πυρηνικής ενέργειας

S. Charalambous

doi: [10.12681/hnps.2942](https://doi.org/10.12681/hnps.2942)

To cite this article:

Charalambous, S. (2020). Ενισχυτής ενέργειας, μια πιο πράσινη πηγή πυρηνικής ενέργειας. *HNPS Advances in Nuclear Physics*, 6, 352–369. <https://doi.org/10.12681/hnps.2942>

ΕΝΙΣΧΥΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Μια πιό Πράσινη πηγή Πυρηνικής Ενέργειας

Στεφ. Χαραλάμπους

Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης

Abstract. Με την σημερινή Εμπειρία και την Τεχνολογία πάνω στους Αντιδραστήρες σχάσης και τους επιταχυντές είναι δυνατόν να κατασκευαστεί εύκολα και φτηνά σύστημα Επιταχυντή-Αντιδραστήρα για παραγωγή (Πυρηνικής) Ενέργειας ο Ενισχυτής Ενέργειας (ΕΑ).

Στην ομιλία θα παρουσιασθούν αφενός τα πρώτα αποτελέσματα πειράματος ΕΑ που έγινε στο CERN. Το πείραμα ήταν θετικό με την έννοια της περίσσαις ενέργειας, είσοδος-έξοδος του ΕΑ. Αφετέρου θα αναλυθούν τόσο η παρούσα ενεργειακή κατάσταση του πλανήτη που επιβάλει την αναζήτηση μεγάλων πηγών, ενέργειας, όπως επίσης θα παρουσιασθούν τα πλεονεκτήματα που δι έχει ο ΕΑ. Τα κυριότερα από αυτά είναι: α) θα είναι ο ΕΑ, "πρασινώτερος" από πλευράς ραδιενέργειας, β) Δεν θα παράγει Pu-239 για στρατιωτικές εφαρμογές, γ) δεν θα γίνεται σχεδόν ποτέ υπερκρίσιμος, εκρηκτικός και δ) στην περίπτωση που το σχάσιμο είναι θή τότε θα υπάρχει επάρκεια πρώτης ύλης στον πλανήτη, για εκατομμύρια χρόνια.

1) Εισαγωγή. Οι αντιδραστήρες σχάσης για πολλούς λόγους, αλλά κυρίως ύστερα από το μεγάλο ατύχημα του Τσερνόμπιλ, έχουν κατατρομάξει την πλατειά μάζα των ανθρώπων. Ιδιαίτερα εμείς οι Ελληνες που γνωρίσαμε αρκετά καλά τις επιπτώσεις του μεγάλου πυρηνικού ατυχήματος του Τσερνόμπιλ και που κοντά μας, στην Βουλγαρία, υπάρχουν όχι πρώτης τάξεως αντιδραστήρες και που υπομοιαζόμαστε (και καλά κάνουμε) ότι μπορεί να υπάρξει αποδίκευση πυρηνικών αποθλήστων στις φτωχές γειτονικές μας Δημοκρατίες (έναντι των λογιών ανταλλαγμάτων προς τους κυβερνώντες τους) και μόνο η λέξη πυρηνική ενέργεια από αντιδραστήρες δημιουργεί τόσο στους απλούς ανθρώπους όσο και στους επαίσχυτες δυσάρεστα συναισθήματα.

Η ενέργεια όμως είναι απαραίτητη στον "Τεχνολογικό μας Πολιτισμό". Επίσης λόγω των τόσων συγχρόνων μέσων επικοινωνίας, μεγάλες μάζες ανθρώπων (αυτοί των υπό ανάπτυξη χωρών) μπαίνουν με γοργό ρυθμό στο χορό, άμεσα ή έμμεσα, της μεγάλης κατανάλωσης ενέργειας. Και είναι πλέον ή θέβαιο ότι πολύ σύντομα, ας πούμε σε τριάντα-σαράντα χρόνια, οι συμβατικές πηγές ενέργειας (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, κάρβονο) θα αρχίσουν να "στενεύουν". Αυτό το στενεύουν θα πρέπει να το

δούμε με πολλές παραμέτρους, με δυο τουλάχιστον. Η μία είναι ότι τα αποθέματα των συμβατικών πηγών ενέργειας, η ποσότητα τους, είναι πεπερασμένα και όχι πολλά. Η άλλη παράμετρος είναι ότι οι πηγές αυτές βαρύνουν το περιθάλλον υπερβολικά (π.χ. το φαινόμενο του δερμοκηπίου, η τρύπα του όζοντος κ.λ.π.). Αυτή η επιβάρυνση δεν θα πρέπει, δεν μπορεί να αγνοθεί. Και η επιβάρυνση αυτή όπως και η πυρηνική ενέργεια δεν γνωρίζει σύνορα, δεν αναγνωρίζει τους συνετούς από τους μωρούς, τους φτωχούς από τους πλούσιους.

Η εφαρμοσμένη φυσική επεξεργάζεται την λύση του ενεργειακού σε πολλά επίπεδα. Εχουν προταθεί πολλές λύσεις, πολλές από τις οποίες δίνουν όχι απλώς καθαρή, αλλά "υπερκαθαρή" ενέργεια (π.χ. φωτοβολταϊκά κύτταρα, αιολική ενέργεια, γεωδεμηρική, κ.λ.π., κ.λ.π.). Ομως είναι προφανές ότι μιλάμε για πηγές μεγάλων ποσών ενέργειας και ενέργειας μη εξαρτωμένης από μέρα και νύχτα, χειμώνα και καλοκαίρι, βορρά και νότο.

Σε δύο άξονες υπάρχουν πολλές ελπίδες, τουλάχιστον με την σημερινή γνώση, να θρεψεί λύση με επιπρεπτούς, στο μέτρο τους, συμβιβασμούς. Ο ένας άξονας είναι η ελεγχόμενη σύντηξη με "μαγνητική σύναψη" ή με "Lasers", ή με "τεμνόμενες δέσμες σωματιδίων" κ.λ.π. Ο άλλος άξονας είναι η κλασσική μας σχάση (π.χ. του ουρανίου) με την έννοια ότι δα μπορούσαμε να έχουμε πιο σίγουρους (και όχι μόνο) αντιδραστήρες σχάσης. Ο κύριος σκοπός της παρούσης ομιλίας είναι να δώσει πληροφορίες σε όσο το δυνατό πιο ληπτή, για μή σπεσιαλίστες μορφή, για τις "νέες" ιδέες που έχουν προταθεί πάνω στους αντιδραστήρες σχάσης.

Η σημερινή Τεχνολογία των αντιδραστήρων σχάσης δα ήδελε να επιλύσει πολλά, αλλά κυρίως, τρία προβλήματα.

i) Πως δα αποφευχθεί, να μήν είναι δυνατόν, να φθάσει ποτέ ένα σύστημα σχάσης σε "υπερκρισιμότητα" (για να μή ξαναγίνει κάποιο Τσερνόμπιλ).

ii) Πως δα αποφευχθεί η συσσώρευση των παραγομένων ισοτόπων του πλουτωνίου και των άλλων άκρως τοξικών καταλοίπων της σχάσης, που είναι πλούσια σε ακτινίδες (αυτές είναι άκρως τοξικές).

iii) Πως δα αποφευχθεί η διασπορά των ανοικοδομημένων υλικών κατά την σχάση (π.χ. το Pu-239), υλικών που χρησιμοποιούνται για την κατασκευή πυρηνικών βομβών.

Με γνώμονα τις πιο πάνω απαιτήσεις τον τελευταίο καιρό παρουσιάσθηκαν δύο προτάσεις, που είναι πρακτικά ίδιες και που τα σπέρματά τους βρίσκονται στην δεκαετία του 60. Προτάσεις που ίσως δίνουν λύσεις. Οι Αγγλικοί τίτλοι των προτάσεων είναι:

a) *"Nuclear Energy Generation and Waste Transmutation Using an Accelerator-Driven Intense Thermal Neutron Source"* (Παραγωγή Πυρηνικής Ενέργειας και μετασχηματισμός των καταλοίπων χροσιμοποιόντας έναν επιταχυντή οδηγό, σαν έντονη πηγή θερμικών νετρονίων), Bowman et al ¹⁾.

b) *"An Energy Amplifier for Cleaner and Inexhaustible Nuclear Energy Production Driven by a Particle Beam Accelerator"* (Ενας Ενισχυτής Ενέργειας για καθαρή και Αστήρευτη παραγωγή Πυρηνικής Ενέργειας οδηγούμενος από έναν επιταχυτή σωματιδίων), εν συντομίᾳ EA: (Energy Amplifier), Carminati et al ²⁾.

Οι προτάσεις έγιναν από ζεχωριστές ομάδες (Los Alamos, ΗΠΑ, η πρώτη, CERN, Γενεύη, η δεύτερη). Η πατρότητα των ιδεών, η κατάθεση ευρεσιτεχνίας, το βαρύγδουπο των τίτλων κ.λ.π. είναι από αυτά που δεν απασχολούν την παρούσα ομιλία*. Οπως βλέπουμε το βασικό και κύριο στοιχείο και στις δύο προτάσεις είναι η χροσιμοποίηση επιταχυντών. Οι επιταχυντές είναι αυτοί που θα ελέγχουν την κρισιμότητα του αντιδραστήρα. Χάρις σ' αυτούς το σύστημα δεν μπορεί σχεδόν ποτέ να γίνει εκρηκτικό. Ενα χοντρικό διάγραμμα του συστήματος EA παρουσιάζεται στο σχήμα 1, στο οποίο θα αναφερθούμε στην συνέχεια.

---

*FN. η παρούσα ομιλία έχει σαν γνώμονα και χροσιμοποιεί διαγράμματα και λοιπά δεδομένα από σειρά παρουσιάσεων του EA από το Rubbia, και του Rubbia και των συνεργατών τους ^{5,6)}.

Η δομή της ομιλίας θα είναι: Η σημερινή ενεργειακή κατάσταση, τα προβλήματα της σχάσης, τα πλεονεκτήματα που θα έχει ο ΕΑ, και τέλος, τα αποτελέσματα προσφάτου πειράματος ΕΑ που έγινε στο CERN. Σε πολλά σημεία θα υπάρξουν αναπόφευκτοι πλατειασμοί καθόσον το ακροατήριο δεν είναι αμιγές. Θεωρώ ότι στο σύνολο τους το ακροατήριο δεν είναι ούτε οικείο με τους αντιδραστήρες, ούτε με τους επιταχυντές, ούτε είναι Τεχνολόγοι Ενεργειακοί.

2) Η σημερινή Ενεργειακή Κατάσταση. Εκτιμάται ότι η ετήσια κατανάλωση ενέργειας είναι περίπου 8 Gtoe (Γιγατόνοι ισοδύναμοι πετρελαίου). Τα ποσοστά των σπουδαιοτέρων πηγών ενέργειας δείχνονται στο **σχήμα 2**. Παρά το ότι τα δεδομένα αφορούν το έτος 1991 δεν είναι διάφορα των σημερινών (1995). Εκείνο που επισημαίνεται είναι ότι το 90% της καταναλισκόμενης ενέργειας είναι πηγές καύσης (ορυκτών καυσίμων και βιομάζας) που δίνουν CO₂, βλέπε συνέχεια. Υπάρχει ένα υγιολότατο ποσοστό για το πετρέλαιο που εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ορυκτό αυτό, 1) Είναι ένα "αγαθό εν ανεπαρκείᾳ", πολύτιμο και για τις επερχόμενες γεννεές και 2) παραδόξως (!) πάρα πολύ φτηνό!!!

Ο ρυθμός αυξήσεως της καταναλισκόμενης ενέργειας (%) ανά έτος είναι μικρότερος του 1% για τις αναπτυγμένες χώρες (χώρες του OCDE) και 5% για τις υπό ανάπτυξη χώρες. Και επειδή τα μέσα επικοινωνίας πάνε να άρουν τα σύνορα (τουλάχιστον της ενέργειας) των φτωχών-πλούσιων χωρών και επειδή είναι μεγάλο το πλήθος του πληθυσμού των υπό ανάπτυξη χωρών υπολογίζεται ότι στην σύγκλιση, που θα συμβεί μεταξύ 2010-2020, η ετήσια κατανάλωση ενέργειας θα είναι περί τα 20 Gtoe.

Ο **πίνακας I** παρουσιάζει τα ενεργειακά αποδέματα των συμβατικών ορυκτών καυσίμων. Η στήλη A είναι τα εξακριβωμένα αποδέματα, ενώ η στήλη B δίνει τις ακρότατες εκτιμήσεις τους. Η Τεχνολογία επεξεργάζεται λύσεις εξωρύζεως και εκμεταλλεύσεως και των ακροτάτων ποσών ενέργειας. Πάρα ταύτα τα ενεργειακά αποδέματα των συμβατικών ορυκτών καυσίμων είναι και πεπερασμένα και λίγα. Με τους ρυθμούς αυξήσεως της ενέργειας που αναφέρθηκαν προηγούμενα επαρκούν για κάπι μεταξύ 50-200y. Επαρκούν, για τρεις με τέσσερις γενεές ανθρώπων, μια που ο μέσος χρόνος ζωής σήμερα είναι περίπου 70y.

Ενα ακόμη μεγάλο πρόβλημα με τις συμβατικές πηγές ενέργειας καύσεως είναι η παραγωγή του CO₂. Στο σχήμα 3 παρουσιάζεται η συγκέντρωση του διοξειδίου του άνθρακα από την αρχή της βιομηχανικής περιόδου. Η αύξηση του είναι ανησυχητική με όλα τα προβλήματα του θερμοκηπίου που συνεπάγεται, που παρέλκει όμως να αναφερθούν και εδώ.

Για την εφαρμοσμένη Φυσική δεν είναι ορατές παρά μόνο δύο λύσεις για το ενεργειακό: Η ενέργεια από σχάση και η ενέργεια από σύντηξη.

3) Πυρηνική Ενέργεια. Πυρηνική Ενέργεια; Οχι ευχαριστώ!! Πράγματι λόγω των ατυχημάτων, και όχι μόνο, στους αντιδραστήρες σχάσης, είναι μεγάλο το δίλημμα της χρήστης ή μη των Πυρηνικών Αντιδραστήρων (Π.Α). Το πυρηνικό δίλημμα ταλανίζει εδώ και 50 χρόνια φιλοσόφους, πολιτικούς, οικονομολόγους, κοινωνιολόγους και, πρωτίστως του φυσικούς.

Αφενός η μεγάλη πετρελαική κρίση περί το 1970 και αφετέρου η μη γνώστη ή γνωστοποίηση των μεγάλων ατυχημάτων στους ΠΑ έδωσαν ώθηση για την μαζική κατασκευή ΠΑ. Στο σχήμα 4 παρουσιάζονται οι χρόνοι έναρξης της κατασκευής Πυρηνικών Αντιδραστήρων, σε όλο τον κόσμο. Ομως μετά το ατύχημα του αντιδραστήρα του Three Miles Island, στις ΗΠΑ, όπου η πίεση της "κοινής γνώμης" έγινε μεγάλη, σε συνάρτηση με το γεγονός ότι η ύπαρξη των αντιδραστήρων σημαίνει ύπαρξη-παρουσία πλουτωνίου 239, που σημαίνει πυρηνικά όπλα (εδώ μπαίνουν τα κινήματα ειρήνης), όπως επίσης και ότι το πετρέλαιο έγινε σχετικά φτηνότερο η κατασκευή των αντιδραστήρων άρχισε να ελαττώνεται δραστικά. Πάντως και σήμερα, περίπου 7% της παγκοσμίως καταναλισκόμενης ενέργειας είναι από Π.Α. Υπάρχουν δε χώρες όπως η Γαλλία και η Ιαπωνία που το 60% της ενεργειακής ισχύος των είναι από αντιδραστήρες. Δεν πρέπει να λησμονηθεί, και το επαναλαμβάνω για άλλη μια φορά, ότι τα αποθέματα των κλασσικών ορυκτών καυσίμων (κάρβουνο, πετρέλαιο και φυσικό αέριο), τα βεβαιωμένα, αλλά και τα ακρότατα, είναι και πεπερασμένα και λίγα.

Οι σημερινοί αντιδραστήρες στηρίζονται, κυριώς, στην σχάση του U-235 και του Pu-239. Με τους Π.Α. αναγενέσεως, του U-238, ή του Th-232 έχουμε ενέργεια από την σχάση του Pu-239 και του U-233, αντίστοιχα. Εχουν προταθεί και υπάρχουν πολλοί τύποι αντιδραστήρων. Η ονομασία τους απορρέει από το είδος και τον εμπλουτισμό του σχασίμου υλικού, από τον επιβραδυντή-θερμοποιητή των

νετρονίων, από τον μεταφορέα και ενάλλακτη της θερμότητας, κ.λ.π. Ομως όλα αυτά τα τεχνικά χρακτηριστικά των ΠΑ. δεν απασχολούν την παρούσα ομιλία. Για τον ενισχυτή ενέργειας μας ενδιαφέρουν δύο δέματα. Η ανοικοδόμηση των στοιχείων και η αποτέφρωση.

Οπως γνωρίζετε η ανοικοδόμηση των στοιχείων μπορεί να γίνει με την ενσωμάτωση σε κάποιο (βαρύ) πυρήνα (στόχος) ενός άλλου ελαφρότερου πυρήμα (βλήμα). Εδώ στους αντιδραστήρες γίνεται με την ενσωμάτωση - αρπαγή νετρονίων (συνήδως θερμικών), αντιδράσεις (π, γ) και στην συνέχεια ο νέος ανοικοδομηθής πυρήνας να διασπάται με β' διάσπαση.

Τα διαγράμματα 5 και 6 παρουσιάζουν, αντίστοιχα για το ουράνιο και το δόριο, την διαδοχική νετρονιακή ανοικοδόμηση σαν συνάρτηση της ολοκληρωμένης ροής των νετρονίων.

Εάν το καύσιμο του αντιδραστήρα είναι το ουράνιο (κύκλος ουρανίου-πλουτωνίου) εκείνα που παράγονται (τα υπερουράνια) είναι πολλά, **σχήμα 5θ**. Αυτό που κυρίως ενδιαφέρει εδώ, και λόγω του μεγάλου χρόνου ζωής τους και λόγω της ραδιοτοξικότητας του είναι το Pu-239. Στην περίπτωση που το καύσιμο για αναπαραγωγή του αντιδραστήρα είναι περιέχει Th-232 (κύκλος δορίου-ουρανίου) το αναπαράγιμο είναι το U-233. Άλλα όπως παρατηρούμε πρακτικά απουσιάζουν τα ισότοπα του πλουτωνίου, **σχήμα 6θ**.

Στους αντιδραστήρες αυτά που καίγονται είναι κυρίως το υπάρχον στην φύση U-235 και τα ακοικοδομούμενα Pu-239 και U-233. Η ενεργός διατομή σχάσης των νουκλιδίων αυτών με δερμικά νετρόνια, μέσην ενέργεια 0.025 eV, είναι παραπλήσια (582, 746 και 527 barns, αντίστοιχα). Εκείνο που θα πρέπει να τονισθεί είναι ότι τα παράγωγα της σχάσης για τους τρεις αυτούς πυρήνες είναι πρακτικά τα ίδια, **σχήμα 7**. Αυτό σημαίνει ότι τα μακρόβια δυγατρικά από την σχάση, από τα οποία εκπιγάζει το μέγια πρόβλημα και οι κίνδυνοι τόσο για την αποδίκευσή τους όσο και όταν γίνει ατύχημα, θα πρέπει να αντιμετωπισθούν σαν γενικό πρόβλημα, ανεξάρτητο του σχάσιμου υλικού.

Το πρόβλημα αυτό των μακροβίων ραδιενεργών από την σχάση προσπαθεί να επιλύσει η λεγόμενη μέθοδος αποτέφρωσης (incineration) που έχει προταθεί από την δεκαετία του 60. Η μέθοδος της αποτέφρωσης προτείνει να χρησιμοποιηθούν πρωτόνια από επιταχυντές υγιολής ενέργειας, που με την δευτερογενή παραγωγή

νετρονίων δα μεταστοιχειώνουν τα παραχθέντα από την σχάση μακρόβια παράγωγα της σχάσης σε βραχυβιώτερα. Ως εκτενώς αναλύεται στην εργασία των Bowman et al, αναφορά 1, τα περισσότερα νουκλίδια που παράγονται από την σχάση έχουν μικρή ενεργό διατομή σύλληψης θερμικών νετρονίων και ως εκ τούτου δεν μπορούν να μεταστοιχειώθουν στους τυπικούς Πυρηνικούς Αντιδραστήρες. Τα δευτερογενή νετρόνια από τα πρωτόνια των επιταχυντών (50-60 νετρόνια ανά πρωτόνιο των - 1.5 GeV) ήμως έχουν ενέργειες στην περιοχή των KeV-MeV. Οι ενέργειες αυτές, όπως δείχνεται, επιτρέπουν την αποτέφρωση των μακροθίων νουκλιδίων της σχάσης.

Το επόμενο βήμα (πείραμα) της ομάδας του ΕΑ είναι ακριβώς αυτό, της αποτέφρωσης. Εάν το πείραμα της αποτέφρωσης αποδειχθεί θετικό τότε ο ΕΑ δεν θα έχει μόνο υπέρ αυτού τον έλεγχο της κρισιμότητας και την μη παραγωγή Pu-239, αλλά συγχρόνως δα επιτελεί και αποτέφρωση των αποθλήτων της σχάσης.

4)Το πείραμα ΕΑ του CERN. Το πείραμα ΕΑ του CERN ήταν το επακόλουθο σειρά προτάσεων από τον C.Rubbia και Rubbia με τους συνεργάτες του. Το πείραμα πραγματοποιήθηκε στο CERN από τους S. Andriamonje et al¹⁴. Είναι πείραμα συνεργασίας 15. Ευρωπαϊκών Εργαστηριών. Από την Ελλάδα συμμετέχουν τα Εργαστήρια Πυρηνικής Φυσικής των Π. Αθηνών και Π. Θεσ/νίκης. Ο συντονιστής των Ελληνικών Ομάδων είναι ο Π. Παυλόπουλος. Ο κύριος σκοπός του πειράματος ήταν να μετρηθεί ο πολλαπλασιαστικός παράγοντας G, βάση της σχέσεως:

$$G = Go / 1-K$$

όπου K ο παράγοντας κρισιμότητας.

Για το πείραμα υπήρξε η σκέψη να χρησιμοποιηθεί ο υποκρίσιμος αντιδραστήρας (ΥΑ) του Εργαστηρίου Θεσ/νίκης. Υπήρξαν ήμως πάμπολες γραφειοκρατικές, και όχι μόνο, δυσκολίες για την εξαγωγή του ΥΑ από την Ελλάδα. Γιαυτό χρησιμοποιήθηκε ένας παρόμοιος ΥΑ που υπάρχει στο Π. της Μαδρίτης. Ο ΥΑ έχει περίπου 2500 κιλά φυσικού ουρανίου σε 270 σωλήνες σε κυμελοειδή σχηματισμό. Κάθε ράβδος έχει πέντε "φυσίγγια" ουρανίου καλυμένου με αλουμίνιο. Ο επιβραδυντής είναι φυσικό νερό. Τομή του αντιδραστήρα δείχνεται στο σχήμα 8.

Ο ΥΑ τέθηκε σε λειτουργία στο πείραμα από τα νετρόνια που παραγόντουσαν όταν τα πρωτόνια από εξωτερική δέσμη του PS του CERN. Τα πρωτόνια της δέσμης έπεφταν σε στόχο Pb στο κέντρο του ΥΑ. Χρησιμοποιήθηκαν

πρωτόνια από 0.6 έως 2.7 GeV. Η ροή των πρωτονίων ήταν 10^9 ppp. Διάρκεια των pulses < 100 ns.

Η βαθμολογία της δέσμης των οδηγών πρωτονίων έγινε ποικιλοτρόπιας, όπως με "beam transformer" και με ενεργοποίηση.

Η νετρονική συμπεριφορά του ΥΑ μελετήθηκε με βαθμολογημένη πηγή νετρονίων από πηγή Am-Be (1.4 Gi). Προσδιορίστηκε ο παράγοντας κριτιμότητας K και βρέθηκε ότι για τις συνδήκες του πειράματος η τιμή του ήταν $K = 0.9$.

Η ενέργεια που απέδειτε η δέσμη των πρωτονίων μέσα στον ΥΑ ήταν περίπου 1 Watt.

Για τις μετρήσεις των παραγομένων νετρονίων, των σχάσεων, της ενέργειας που εκλείεται κ.λ.π. χρησιμοποιήθηκαν διάφορα συστήματα, όπως απαριθμητές αερίου, ημιαγωγοί, φωτοκύπταρα, απαριθμητές ενεργοποιήσεως, δερμποστορ, ανιχνευτές πυρηνικών ιχνών κ.λ.π.

Τα αποτελέσματα του πειράματος παρουσιάζονται στην αναφορά 4. Συνοπτικά παρουσιάζονται εδώ δύο καμπύλες. Η πρώτη για να δείξει ότι οι υπολογισμοί δεν αφίστανται των πειραματικών αποτελεσμάτων, η δεύτερη για να δείξει ότι για την λειτουργία του ΕΑ δεν απαιτείται και πάρα πολύ μεγάλη ενέργεια επιτάχυνσης.

Το σχήμα 9 δείχνει την ευρεθείσα πυκνότητα των νετρονίων κατά μήκος οριζόντιου άξονα στο κέντρο του αντιδραστήρα. Τα πειραματικά δεδομένα, τα σημεία, είναι σε πλήρη συμφωνία με τους υπολογισμούς με monte Carlo, η συνεχής καμπύλη.

Με τα δεδομένα του πειράματος $G_0=3.1+0.4$ υπολογίσθηκε το G, ο ο οδηγός πολλαπλασιαστικός παράγοντας σχάσεως σαν συνάρτηση της ενέργειας των πρωτονίων. Βρέθηκε, όπως δείχνει **το σχήμα 10**, ότι το G είναι πρακτικά σταθερό για ενέργειες των πρωτονίων **μεγαλύτερες** από 1 GeV. Για την επίπτωση του πειράματος το G βρέθηκε ίσο περίπου με 30.

Είναι προφανές πως εάν το K ανεβεί στα 0.95 τότε το κέρδος από περίπου 30 δα πάει στα -60. Η επίπτωση της καμπύλης του διαγράμματος είναι ότι ο οδηγός επιταχυντής του ΕΑ αρκεί να είναι μέχρι 1 GeV.

5) ΕΑ Θορίου και Συμπεράσματα. Το πείραμα ΕΑ με ουράνιο ήταν θετικό και αποφασιστικό. Ομως ο κεντρικός στόχος του ΕΑ είναι αφενός η αποτέφρωση των μακροβίων παραγώγων της σχάσης και αφετέρου να χρησιμοποιηθεί σαν σχάσιμο το

δόριο και ο κύκλος του δορίου-ουρανίου. Για τον λογο αυτό το πείραμα συνεχίζεται, και για πολλά έπι. Η διερεύνηση και σε συνάρτηση με τα προαναφερθέντα δείχνει ότι το δόριο έναντι του ουρανίου είναι:

i) "καθαρότερο" καύσιμο.

ii) Είναι πιο "αποτελεσματικό". Πράγματι 750 kgr Φυσικού Th-232 δίνει την ίδια ενέργεια (800 MW έτος) όπως 167t Φυσικού U σε συνδήκες PWR που λειτουργεί με ισοτοπικώς εμπλουτισμένο ουράνιο.

iii) Οι στρατιωτικές εφαρμογές (χρήσεις) λόγω της απουσίας του Pu-239 είναι πρακτικώς ΜΗΔΕΝΙΚΕΣ.

Η σημερινή γνώση-τεχνολογία τόσο για τους επιταχυντές όσο και για τους αντιδραστήρες επιτρέπουν την κατασκευή ΕΑ (δορίου ή ουρανίου) σε κόστος όχι μεγάλο.

Η διαδέσιμη ενέργεια, που απορρέει από την διαδέσιμη ποσότητα του δορίου και με κατανάλωση τα ακρότατα κατανάλωσης του σημερινού ανθρώπου, επαρκεί για περιπου 1.10^6 χρόνια. Είναι περίπου της ίδιας τάξης επάρκειας για την ενέργεια που μπορεί να ληφθεί με σύντηξη (χροστιμοποιόντας το υπάρχον δευτέριο και λίθιο).

Οι επιταχυντές χροστιμοποιούνται στην Πυρηνική Φυσική από την δεκαετία του 40. Η γνώση και εμπειρία των τόσων ετών πάνω στους επιταχυντές είναι άκρως προωθημένη. Ετσι ένας επιταχυντής πρωτονίων υγιλού ρεύματος, χαμηλής ενέργειας (2 GeV) είναι εύκολα να φτιαχτεί, εύκολα να συντηρείται, εύκολα να λειτουργεί.

Οι υπέρμαχοι του ΕΑ θεωρούν ότι υπάρχουν πολλά πλεονεκτήματα που αξίζει τον κόπο και τα χρήματα για να συνεχιστεί η διερεύνηση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τις προοπτικές που αναφέρθηκαν πιο πάνω, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιχορήγησε, πρόσφατα, τις ομάδες που εργάζονται για τον ΕΑ με 1.8 MECU.

Αναφορές

- 1) C. Bowman et al NIM A320 (1992) 336
- 2) F. Carminati et al CERN/AT/93-47(ET)
- 3) L. Hebel et al Rev. Mod Phys. 50 (1978) part II, p 1
- 4) S. Andriamonje et al Phys. Lett. B 348 (1995) 697
- 5) C. Rubbia. A High Gain Energy Amplifier. Conf. "Las Vegas" 1994.
- 6) F. Carminati et al CERN/AT/ET 94-007.

Τίτλοι Σχημάτων και Πίνακα

Σχήμα 1. Χοντρικό διάγραμμα του Ενισχυτή Ενέργειας. Ο επιταχυντής οδηγεί το σύστημα και αποφεύγεται η υπερκρισιμότητα. Τα νετρόνια που παράγονται από τα πρωτόνια του επιταχυντή έχουν ενέργεια που μπορούν να αποτεφρώσουν τα μακρόβια παράγωγα της σχάσης του αντιδραστήρα.

Σχήμα 2. Ποσοστά των διαφόρων διαδεσμών και εν λειτουργία μεγάλων πηγών ενέργειας.

Πίνακας 1. Αποθέματα των συμβατικών ορυκτών και καυσίμων. Τα βεβαιομένα αποθέματα, σπίλη Α, αντιστοιχούν σε 830 Gtoe. Οι ακρότατες εκτιμήσεις των αποθεμάτων φτάνουν στα 4400 Gtoe.

Σχήμα 3. Συγκέντρωση του CO₂ στην ατμόσφαιρα από την αρχή της Βιομηχανικής περιόδου. Η δραματική αύξηση της συγκεντρώσεως του στα τελευταία πενήντα χρόνια συνδιασμένη με την μείωση του πρασίνου έχει σαν αποτέλεσμα το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Σχήμα 4. Χρόνοι έναρξης της κατασκευής πυρηνικών αντιδραστήρων.

Σχήμα 5α. Νετρονιακή ανοικοδόμηση των υπερουρανίων, από το U-238. Το κατακόρυφο βέλος σημαίνει απορρόφηση νετρονίου και ανοικοδόμηση κατά A+1. Το οριζόντιο βέλος σημαίνει β- διάσπαση και ανοικοδόμηση κατά Z+1.

Σχήμα 5β. Τα γραφήματα δείχνουν την ανηγμένη συγκέντρωση των ανοικοδομούμενων υπερουρανίων συναρτήσει της ολοκληρωμένης ροής των θερμικών νετρονίων.

Σχήμα 6α. Νετρονιακή ανοικοδόμηση των υπερθορίων, από το Th-232. Το κατακόρυφο βέλος σημαίνει απορρόφηση θερμικών νετρονίων και ανοικοδόμηση κατά A+1. Το οριζόντιο βέλος σημαίνει β- διάσπαση και ανοικοδόμηση κατά Z+1.

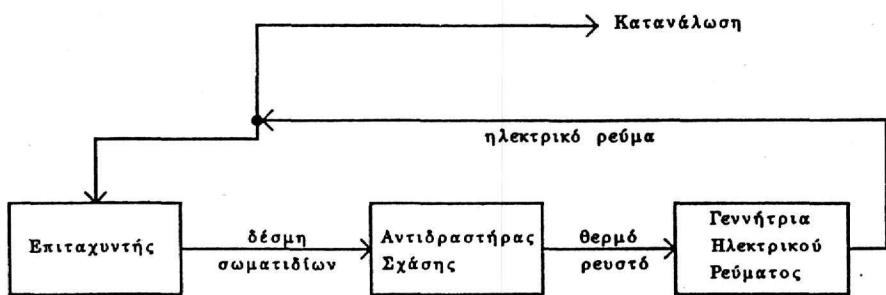
Σχήμα 6β. Τα γραφήματα δείχνουν την ανηγμένη συγκέντρωση των ανοικοδομουμένων υπερθορίων συναρτήσει της ολοκληρωμένης ροής των θερμικών νετρονίων. Πρακτικά δεν υπάρχουν εδώ ισότοπα νεπτουνίου και πλουτωνίου.

Σχήμα 7. Ποσοστά των παραγομένων νουκλιδίων της διπλής σχάσης συναρτήσει του A.

Σχήμα 8. Τομή του υποκρισίμου αντιδραστήρα που χρησιμοποιήθηκε στο πείραμα EA του CERN.

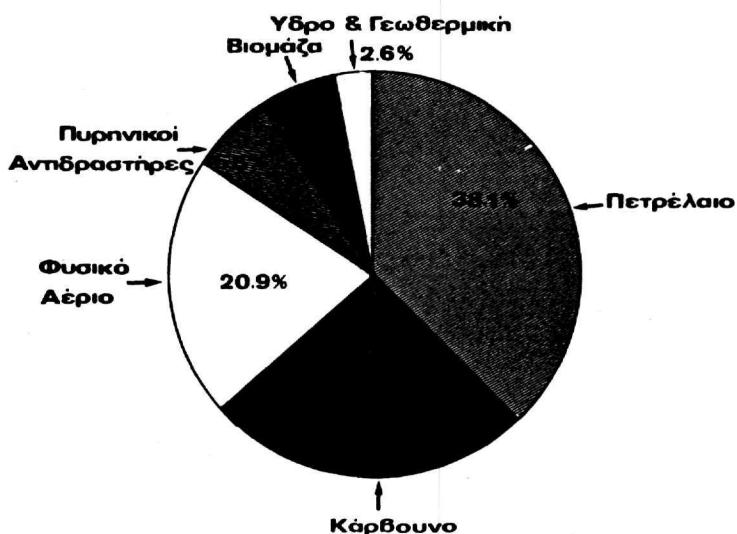
Σχήμα 9. Πυκνότητα θερμικών νετρονίων (σχάσεις) κατά μήκος οριζοντίου áξονα στο κέντρο του αντιδραστήρα στο πείραμα EA.

Σχήμα 10. Ο οδηγός πολλαπλασιαστικός παράγοντας G του EA συναρτήσει της ενέργειας των οδηγών πρωτονίων.

Σχήμα 1.

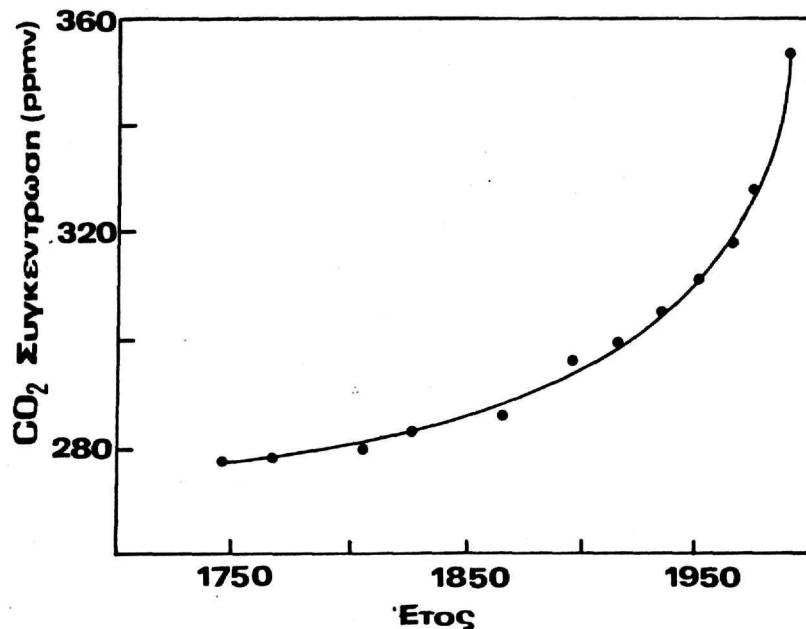
**Παγκόσμια
Κανάλωση Πρωτογενούς Ενέργειας (κατά το 1991)**

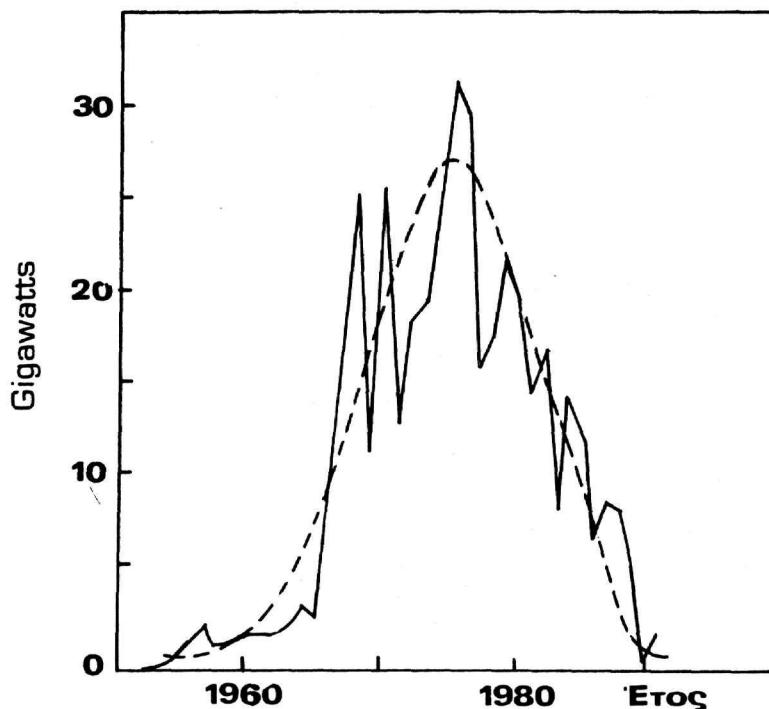
Σχήμα 2.

Πίνακας 1.

	A Gtqe	B Gtqe
"Σύνηθες" πετρέλαιο	137	200
"Ασύνηθες" πετρέλαιο		
-βαρύ αργό πετρέλαιο		75
-φυσική άσφαλτος		70
- "στερεό" πετρέλαιο		450
Φυσικό αέριο	108	220
Ανθρακίτης	474	3400
Λιγνίτης	110	
Ολικά	828	4400

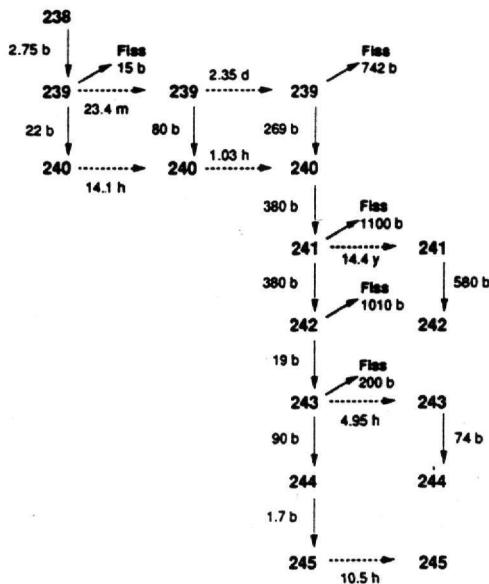

Σχήμα 3.

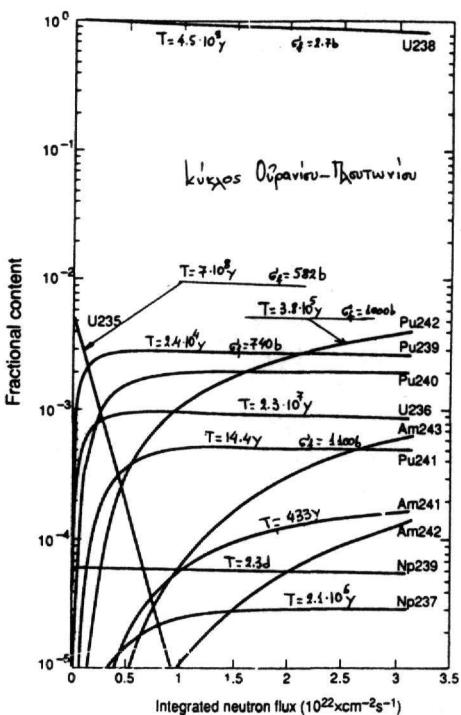

Σχήμα 4.

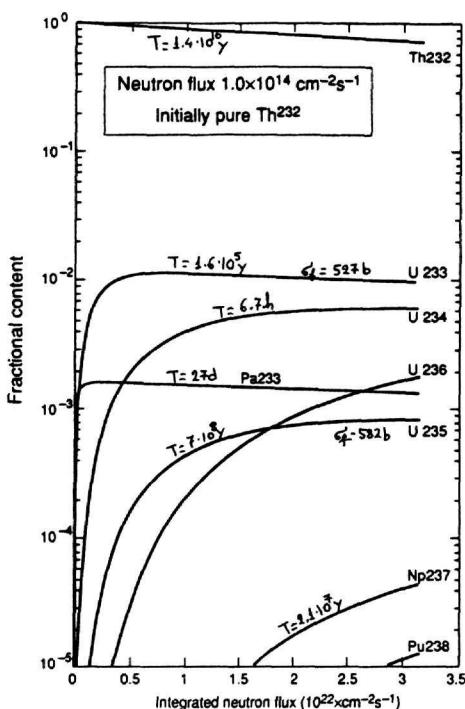
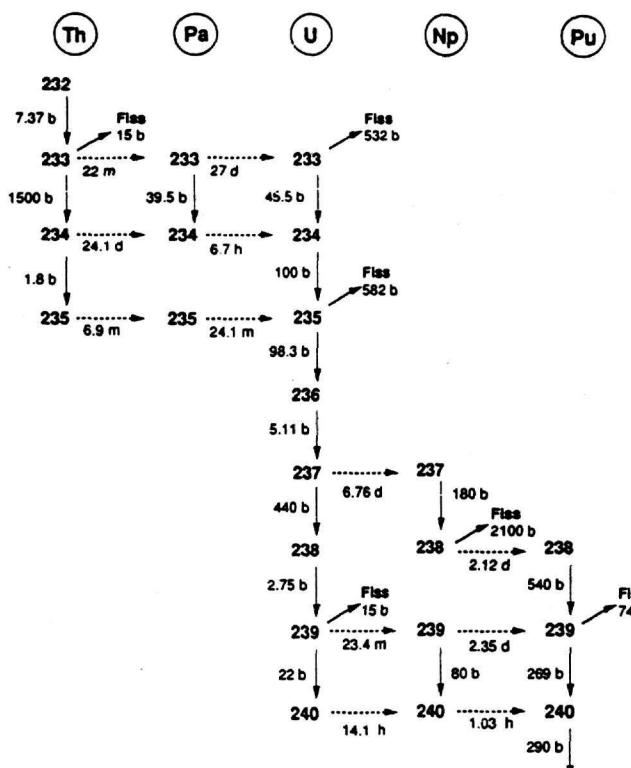
(U) (Np) (Pu) (Am)

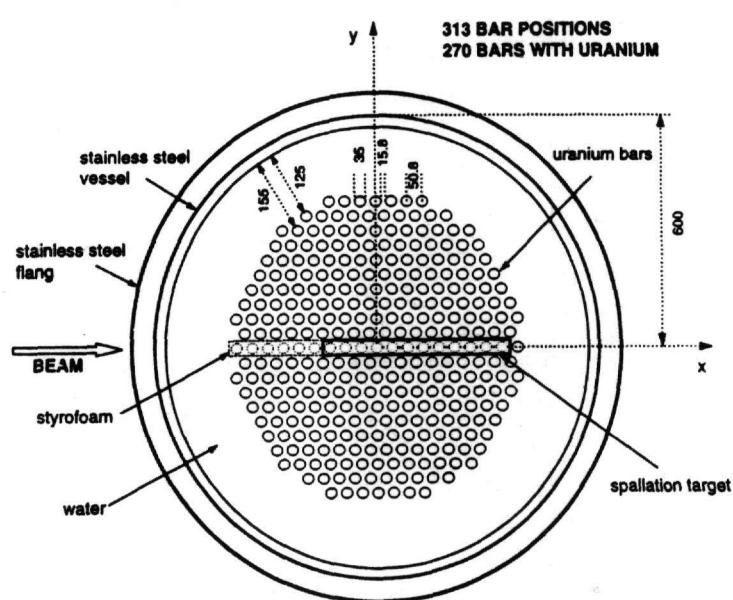
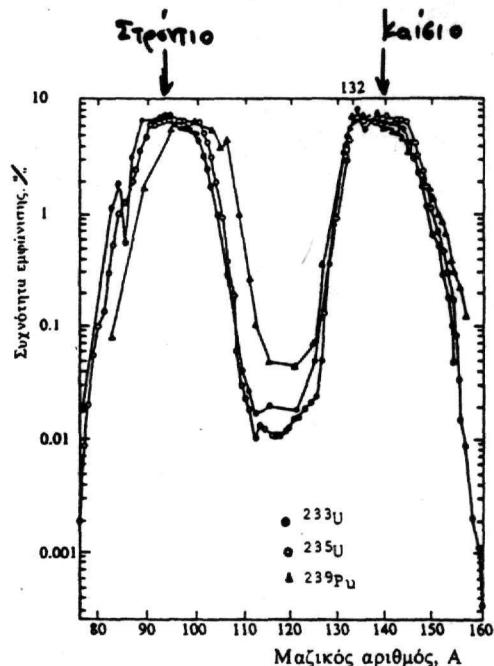
Σχήμα 5α.

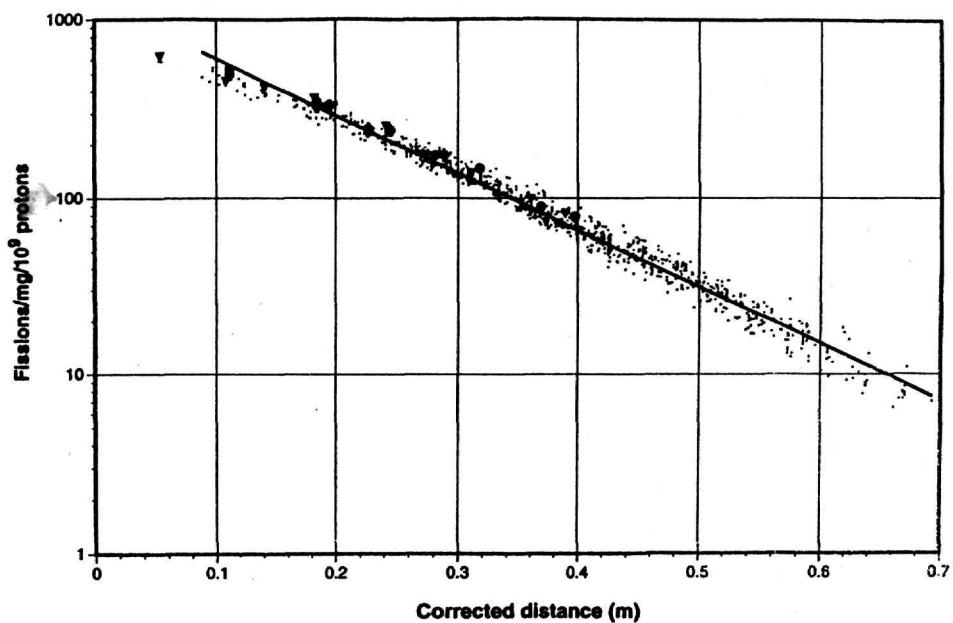

Σχήμα 5β.

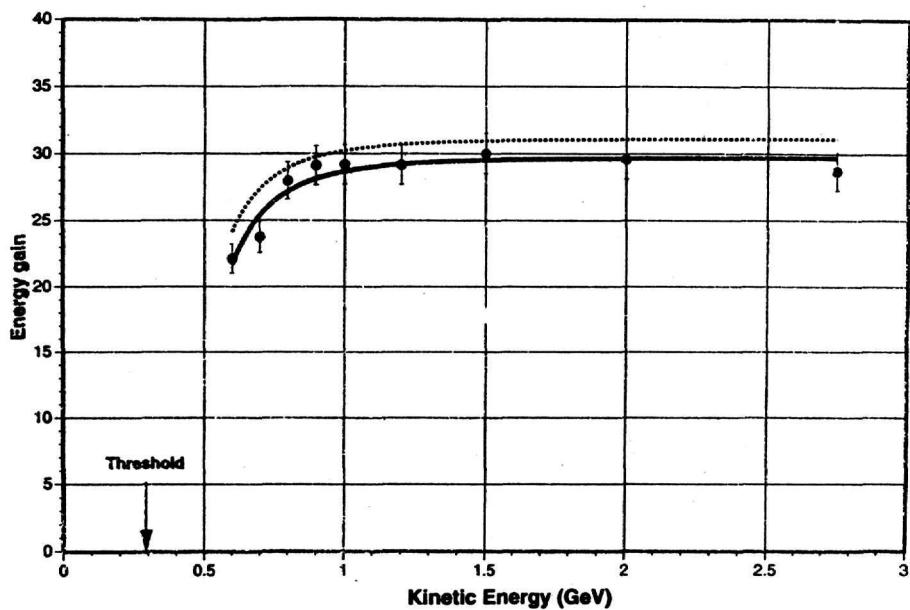

Σχήμα 6b.

Σχήμα 9.

Σχήμα 10.